

Mozaikdarabok Buda multjából

*Irt: Rédei Rezső

Mátyás király gyakori vendége volt a lőrinci kolostornak. Barátságos viszonyban állt Gergely generálissal és Mihály doktornal. Elsétálgattak a monostor kertjében és a király, amint feljegyezték, „lelkét felüdíteni a borospincébe is lement.”

Egy alkalommal nem akarta a kapus beengedni, amíg a generálisnak be nem jelenti. Gergely mentegődött, mire Mátyás kísérete felé fordult és tréfálkozva mondta: „Örülnek, ha ti is úgy ragaszkodnátok hozzám, mint a szerzetesek az ő szabályaikhoz.”

Egyszer éjjel meglepte őket és a rend minden tagát a kóruson találta. Éppen „disciplina”, vagyis ostromozás volt és a vikárius végigkorbácsolta a barátokat. A király követelte, hogy vele se tegyen kivételt, mert nem lenne igazságos dolog, ha mentesülne alóla.

Mátyás az Árpád vezér sírja fölött épült óbudai „Alba Mária” templom mellé a pálosok részére kolostort is emeltetett. Mikor 1475-ben a török ellen hadba ment, Remete Szent Pál imájába ajánlotta vállalkozását és legyőzte Ali bégét, éppen Remete Szent Pál napján. — A király 1466-ban „jus gladii”, vagyis pallósjoggal ruházta fel a rendet, hogy védekezni tudjanak a lakrok, gonosztevők és gyújtogatók ellen.

A kolostorban munkás élet folyt. Képeztek iparosokat, földműveseket, tanították a betűvetés mesterségére az öregeket és fiatalokat. Terjesztették a tudományt; a főmonostor újoncai alapos kiképzésben részesültek. Gondolt fordítottak a tisztességes latinságra és ügyekeztek kiküszöbölni a konyhai, úgynevezett „culinaris” tisztaságot: „ad honestatem latinitem”.

A lőrinci főmonostor a *Nándorhegy*, ma *Hárshegy* délnyugati oldalán feküdt. Egy 1412-es oklevél szerint „Item Sancti Laurency de monte Nándor”.

Eredetileg olasz építőművészek rakták és 1512-ben *Kamanczy* János prior, építőmester tervei szerint átalakították. A templom a monostor közepén feküdt, csúcsíves volt, az egész építmény faragott kövekből készült. A templom belsejét Gergely generális alatt, a kor egyházi stílusa szerint szepítették. A szentélyt egy *Vince* nevű pálos, neves szobrász tervezte és faragta, az ablakokat páter *Jakab* festette, páter *János* pedig az orgonát építette. Az épületek belső fallai, még a szerzetesi szobákban is, stukkós, aranyozott faragványokkal voltak díszítve. Az előcsarnokot remek oszlopok tartották. Szt. Lőrinc nagy oltára mellett a szent kereszt oltára állt, előtte a rend jötevőinek, *Kövári Pál* és *Miklósnak* sírjával. A templomban pihentek még Lőrinc generális, az alapító, *Szombathelyi* Tamás rendfőnök, boldog *Báthori* László alki husz évig barlanglakó volt. (Ő fordította magyar nyelvre a szentírást és megírta a szentek életét is.) Ott feküdtek még István, a második generális, *Bornemisza* János budai várnagy és pozsonyi főispán, a *Chapi* család, boldog *Albert*, a kunok grófja alki a templom Szt. István kápolnáját alapította. Ebben a különálló kápolnában, amely a torony mellett állt, volt sz. Pál márványsírja, amelyet vörös márványba Dénes pálos faragott. A hajó alatti kriptában feküdt Balázs fráter teteme, amely csodálatosképen nem porladt el.

1868-ban a romtörmelések közül előkerült az 1410-ben eltemetett *Bambergi* Henrik sírköve, melyet egy akkor még létező romfalba illesztettek bele. Az utolsó lakó a kriptában István páter volt, aki 1517-ben halt meg.

A török 1526-ban váratlanul lepte meg a lőrinci monostort. Huszonöt rendtagot leölt az oltárokat és a sírokat fel-

dúlta, kifosztotta, végül az épületeket felgyújtotta. A tűz mar-
taléka lett a felbecsülhetetlen értékű könyvtár is.

Remete Sz. Pál ereklyéit a török megérkezése előtt *Zápolya* János Trencsén várába vitte, ahol a vár égése alatt elhamvadt.

1540-ben Imre rendfőnök megnézte a rommaradványokat és fájdalmas, elkeseredett hangon nyilatkozott a barbár pusztításról.

1686 után Buda városa vette birtokba a pálos ingatlanokat és maradványokat. 1756-ban gróf *Batthyány* püspök megtekintette a romokat és leírta, hogy a középhajó kétsoros vörös márványoszlopai még kiemelkedtek a földből. Az oszlopfejek darabjait is megtalálta. A torony alsó része még állt. Az udvaron gazdasági épületek romjai, az udvar közepén kőralakú nagy kut volt.

A „Tudományos Gyűjtemények” 1827-es évfolyamában „y—” szerző írja, hogy gyermekkorában látta a romokat és megcsodálta *Vince* fráter faragóművészetét. Megszemlélte a földből kiemelkedő oszlopokat, talált két oltárszobrot, látott vörös, fekete, fehér és kék márványsírköveket. Később írja, hogy 1826-ban mindezek már annyira elpusztultak, hogy a templom helyét is alig tudta megállapítani. A környékbeli széthordták a faragott köveket s ezekből építették fel a „Szép juhásznő” majort, a *ferenchalmi kápolnát* és a *Kalmár-féle vendéglőt*.

Negyven évvel később, az erdőben, a bozót között még volt néhány lábnyi magas falmaradvány, helyenkint festett szentkép nyomokkal, valószínűleg sz. István kápolnájának oldalából.

1847-ben *Bugát* Pál akkori földtulajdonos kérésére *Henszlmann* Imre ásátásokat végzett, megállapította, hogy a templom tornya külön állt és mellette kápolna volt, amelyben sz. Pál ereklyéit őrizték. Találtak is egy vörösmárvány koporsódarabot. Később mindez eltűnt. A monostor felett nyaraló és mulató épült, a hegyet is eladták, a még meglevő falakat eltávolították, helyükre kerteket és szőlőket ültettek. Egy alkalommal nagymennyiségű csontot ástak ki. Találtak még faragott kötőrmeléseket.

II. József, a kalapos király, 1786. február 7-én eltörölte a rendet és a hatalmas vagyont, kb. 240.000 holdat a vallásalap foglalta el. Ingóvagyonuk tízmilliót ért és a birtokok évenként 200.000 forintot jövedelmeztek.

A pálosok, mint egyetlen magyar szerzetesrend megállottak helyüket és becsületes munkát végeztek. Cselekedeteikben a magyar faj jövője és az önzetlen hazafiság irányította őket. Rendjükből került ki *Magyar* Mihály, az európai hírvé hittudós, boldog *Csanády* Albert, a kitűnő szónok és költő, aki hőskölteményt írt remete sz. Pálról. *Fráter* György bíboros is pálos volt. *Anyos* Pál lírai költő, *Versegly* Ferenc nyelvudós, *Virágh* Benedek költő és történetíró ugyancsak pálosok voltak.

Annai viszontagság után a rend ismét feltámadt. *Zichy* Gyula gróf kalocsai érsek, pécsi püspök korában, *Mosonyi* Dénes nagyprepost közreműködésével Pécsen életre keltette a rendet, Budán pedig *Pfeiffer* Gyula h. államtitkár buzgólkodása folytán felépült a pálos zárda.

Bár a rend ősi vagyonából eddig még semmit sem kapott vissza, úgy miként elődeik a multban, magyar lángoló érzéssel teljesítik kötelességüket a jelenben is. Üres tarsísnyal ugyan, de becsületes érzéssel Isten dicsőségéért és a magyar hazáért.

Párisi izlés, belvárosi színvonal.
ÁCS utóda
Portkó Ferenc
cipőszalonjában
II., Keleti Károly u. 11.

A kéthetes kánikulát hűvös őszi idő váltotta fel de a *Iszlay-cukrászda* törzsközönsége, a *Németvölgy*, *Orbánhegy* és *Istenhegy* úri publikuma, éppoly kellemesen érzi magát a finomtónusú belső helyiségekben, mint a legforróbb napokon a terrasszon. A *Fery Oszkár* utca 52. alatti cukrászda ma már a környék legkedveltebb szórakozóhelye.

A Fery Oszkár utca 52. alatti cukrászda ma már a környék legkedveltebb szórakozóhelye.

A „NÉGY SZÜRKE” Étteremben
Horváth Gusztli cigányzenekara